

Södertälje
kommun

Södertälje kommun

Avfallsplan 2030

Från avfallshantering till resurshantering

Beslutad av kommunfullmäktige
den 14 december 2020

Läsanvisningar

Agenda 2030

Här beskrivs koppling till de globala målen och vikten av att inkludera sociala, ekonomiska och miljömässiga perspektiv vid genomförande av planen.

Målområden

Avfallsplanens tre målområden och övergripande mål presenteras.

Prioriterade resursflöden

I avfallsplanen lyfter vi fram prioriterade resursflöden som samhället behöver fokusera extra på. Avsnittet ska fungera som stöd i arbetet med att prioritera åtgärder.

Strategier

I kapitlet beskrivs de strategier och styrmedel som används för att nå målen i avfallsplanen.

Handlingsplaner

Avfallsplanen är ett övergripande styrdokument. Detaljerade åtgärder lyfts in i handlingsplaner som beslutas av kommunfullmäktige och uppdateras minst vart tredje år. Kapitlet ger en beskrivning av processen med att ta fram handlingsplaner.

Kommunikation

För avfallsplanens genomförande är det viktigt att kommunikation och informationsinsatser integreras i alla aktiviteter. Hur det arbetet ska ske beskrivs i detta avsnitt.

Uppföljning

Avfallsplanen sträcker sig till 2030 och ska följas upp varje år. Här beskrivs hur uppföljningen ska genomföras.

Ordlista

Ordlistan kan du med fördel börja att titta igenom. Den förtydligar olika begrepp som används i avfallsplanen.

Bilagor

Avfallsplanen inkluderar 12 bilagor som är fördjupningsmaterial. Alla delar kan läsas separat.

Innehållsförteckning

Läsanvisningar	2
Förord	5
Från avfallshantering till resurshantering	6
Agenda 2030	8
Miljömässiga perspektiv	10
Ekonomiska perspektiv	11
Sociala perspektiv	12
Målområde 1 – Hållbara städer och samhällen	15
Målområde 2 – Hållbar konsumtion och produktion	17
Målområde 3 – Bekämpa klimatförändringarna	19
Prioriterade resursflöden	20
Styrmedel och strategier	24
Handlingsplaner	27
Kommunikation	28
Uppföljning	29
Ordlista	32
Bilagor	34
Bilaga 1 – Handlingsplan 2021–2023	
Bilaga 2 – Nulägesbeskrivning	
Bilaga 3 – Avfallsanläggningar	
Bilaga 4 – Nedlagda deponier	
Bilaga 5 – Lagstiftning, mål och åtaganden	
Bilaga 6 – Miljöbedömning	
Bilaga 7 – Klimatanalys	
Bilaga 8 – Social konsekvensanalys	
Bilaga 9 – Uppföljning av avfallsplan 2015–2020	
Bilaga 10 – Nedskräpning och avfallsdumpning	
Bilaga 11 – Avfallsprognos 2030 och fysisk planering	
Bilaga 12 – Samrådsredogörelse	

Omställningen till ett cirkulärt och hållbart samhälle kräver ny kunskap

Förord

Avfallsplanen är ett övergripande styrdokument och ska ligga till grund för ett aktivt åtgärdsarbete som ska inkluderas i hela kommunkoncernens arbete med att utveckla Södertälje. Ambitionen är att planen ska stimulera till hållbar resurshantering, begränsade utsläpp av växthusgaser och integrera ett inkluderande förhållningsätt. Hela Södertälje behöver vara en del i det omställningsarbete som ligger framför oss.

Planens utgångspunkt är att uppfylla avfallslagstiftningen men flera andra aspekter har haft betydelse vid utformning av planen. Det har funnits en ambition att närma sig andra övergripande processer och styrdokument i kommunen. Dels har det varit viktigt att samordna med befintligt Miljö- och klimatprogram och de mål som kommunen redan beslutat om. Dels har det varit en ambition att knyta arbetet närmare mål- och budgetprocessen för att säkerställa att planens mål uppnås. Utvärdering av tidigare avfallsplan och erfarenheter av att jobba med den mellan 2015 och 2020 har också påverkat utformningen av strukturen i det nya förslaget till avfallsplan. Målet har varit att ta fram en avfallsplan som bjuder in till aktivt deltagande och håller utvecklingsprocessen igång. Det har vi försökt uppnå genom att begränsa planen till tre målområden. Handlingsplan med åtgärder finns i bilagor som uppdateras minst vart tredje år. Handlingsplanerna ska beslutas av kommunfullmäktige.

Avfallsplanen har tagits fram under 2019–2020 av en arbetsgrupp med deltagare från kommunstyrelsens kontor, samhällsbyggnadskontoret, miljökontoret och Telge Återvinning. I arbetet har workshops, föreläsningar och arbetsmöten sammanfört många olika perspektiv och idéer. Resultatet är en avfallsplan som vi hoppas utmanar oss själva och förmår oss att titta upp och fokusera på det viktiga arbetet som ligger framför oss.

Södertälje november 2020

Från avfallshantering till resurshantering

I Södertäljes avfallsplan 2015–2020 låg tyngdpunkten på avfall från hushåll. Restavfallet ska minska, matsvinnet ska minska och materialåtervinningen ska öka. Dessa frågor är fortfarande viktiga men avfallsplan 2030 tar sin utgångspunkt i att samhället behöver göra en positionsflyttning vilket framgår av underrubriken "från avfallshantering till resurshantering". Den ökade konsumtionen av resurser, både lokalt och globalt, är idag ohållbar och många ekosystem är under mycket hög belastning. Om all befolkning på jorden konsumerade som vi svenskar så skulle det krävas naturresurser från fyra jordklot. Miljöbelastningen från en produkt är ofta störst vid produktion och utvinning av jungfruliga råvaror. Att undvika konsumtion och att avfall uppstår från första början är därför det bästa alternativet för miljön och klimatet.

Invånarna och företagen i Södertälje kommun är och har under en längre tid varit mycket duktiga på återvinning men det räcker inte. Vi måste flytta fram positionerna och lyfta blicken i avfallstrappan. Att förebygga avfall är något vi gör innan en produkt blivit avfall. Återvinning är inte förebyggande då resursen redan blivit en del i avfallsströmmarna. Förebygga avfall handlar om att planera inköp, logistik, lagring och användning av resurser på ett sätt så att onödigt avfall inte uppstår. Södertälje kommun har stor rådighet att förebygga avfall som uppkommer i den egen verksamheten genom att förbättra processer och utveckla nya verktyg och aktivt på-

Avfallstrappan. Grunden för den svenska lagstiftningen om avfall är EU:s avfallsdirektiv. I det anges att avfallspolitiken bör ha som mål att minska resursanvändningen och främja en praktisk tillämpning av avfallshierarkin, vilken även kallas för avfallstrappan. Generellt gäller att resurshushållningen ökar ju högre upp i trappan man går. Avfall ska i första hand minimeras, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, i fjärde hand energiutvinnas och som sista alternativ deponeras. Nedskräpning ingår inte i avfallstrappan. Det är ett läckage från systemet och det är också krav att alla avfallsplaner ska ha mål och åtgärder mot nedskräpning.

ENERGIUTVINNA

DEPONERA

NEDSKRÄPNING

verka konsumtion och produktion i samhället. En omställning är viktig och vi lyfter fram **hållbar konsumtion och produktion** som ett av tre målområden i den nya avfallsplanen.

Vår generations största utmaning är att stabilisera halten av växthusgaser på en nivå som inte äventyrar framtida generationers möjligheter till en hållbar utveckling. Kommunens övergripande mål är att inga nettoutsläpp av växthusgaser ska ske efter 2030. Avfallssektorn har en mycket viktig roll att fylla här och ett trendskifte behöver ske inom de närmsta åren. Därför har vi lyft in **bekämpa klimatpåverkan** som ett eget målområde i den nya avfallsplanen.

Södertälje växer, både befolkningsmässigt och ekonomiskt. Tillväxt är på många sätt positiv för samhället men tillväxtens utmaningar och gränser är verkliga även om de inte alltid är synliga för oss. Södertälje är Sveriges fjortonde största stad och fram till 2036 är målet att bygga 20 000 nya bostäder med tillhörande infrastruktur. Världens städer konsumerar den absoluta majoriteten av jordens resurser och står även för den största delen av samhällets klimatpåverkan. Det betyder att också lösningarna måste finnas i städerna. Vårt tredje målområde i avfallsplanen är **hållbara städer och samhällen**. En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen.

I avfallsplanen lyfter vi även fram **social hållbarhet** som ett prioriterat område. Begreppet social hållbarhet är omfattande och istället för att formulera det som ett eget målområde vill vi utveckla sociala värden när vi jobbar inom alla målområdena. Att människor känner sig inkluderade och har tillit till varandra och till samhällsinstitutioner är avgörande för att avfallsplanen ska gå att förverkliga.

Syfte

Avfallsplanens syfte är att bidra till;

- hållbar resurshantering i samhället
- att avfallens påverkan på och risker för hälsa, miljö och klimat minimeras
- att främja social hållbarhet.

Agenda 2030

Södertälje kommuns hållbarhetsarbete utgår från Agenda 2030, som är en färdplan mot en hållbar värld, med 17 mål för hållbar utveckling. Agenda 2030 syftar till att minska fattigdom, orättvisor och ojämlikheter och att vända klimatkrisen under det kommande decenniet. Målen är globala men bygger på att de implementeras på lokal nivå för att skapa en hållbar värld för alla. Södertälje har ett ansvar att inom sitt påverkansområde se till att målen förverkligas. Arbetet med Agenda 2030 ska genomsyra alla kommunens verksamheter.

I avfallsplanen har vi valt att utgå från tre globala mål som har stark koppling till hållbar avfalls- och resurshantering. Vi har valt att stanna vid tre målområden även om vi kan se direkta kopplingar till många av de andra målen. I arbetet med att ta fram avfallsplanen genomfördes en social konsekvensanalys (SKA) för att stärka det sociala perspektivet i arbetet. Arbetet resulterade i att se det sociala perspektivet som ett prioriterat område som ska genomsyra alla tre målområdena.

Avfallsplanen

utgår från tre globala mål som har stark koppling till hållbar avfalls- och resurshantering.

11. Hållbara städer och samhällen

12. Hållbar konsumtion och produktion

13. Bekämpa klimatförändringarna

Utan en hållbar avfalls- och resurshantering så kan vi inte bygga ett hållbart samhälle. Det är ingen överdrift, snarare en verklighet som vi måste förhålla oss till. Den linjära samhällsmodellen, där vi utvinner naturresurser och energi, tillverkar och säljer produkter, konsumerar och slänger dem som avfall är inte hållbar i en värld med över sju miljarder människor som vill leva det goda livet. För att förverkliga Agenda 2030 är det centralt att ha ett cirkulärt samhälle där vi minimerar utvinningen av jungfruliga och icke förnybara resurser. Vi behöver också bygga kretslopp där tekniska material återvinns och återanvänds och där biologiska resurser återförs till det biologiska kretsloppet.

Det är viktigt att vi vid genomförandet av alla delar av avfallsplanen beaktar miljömässiga, sociala och ekonomiska perspektiv. Ett sätt att förhålla sig till de olika perspektiven är att se den miljömässiga hållbarheten som basen, de planetära gränserna som vi behöver förstå och respektera. Ovanför kommer de sociala och ekonomiska dimensionerna där varje samhälle, stad eller kvarter har sociala strukturer som är unika och både sätter ramar och binder samman de olika delarna.

Illustrationen kommer från Stockholm Resilience Centre.

”Ett integrerat miljö- och klimatperspektiv är viktigt i arbetet med avfallsplanen.”

Miljömässiga perspektiv

Miljömässig hållbarhet inrymmer många områden som var för sig är viktiga för en hållbar samhällsutveckling. Ett integrerat miljö- och klimatperspektiv är viktigt i arbetet med avfallsplanen. Målkonflikter som kan uppstå ska identifieras och kommuniceras, och förslag på hur de kan hanteras på bästa sätt ska lyftas fram. En del frågor hanteras bäst ute i verksamheterna med andra frågor behöver hanteras gemensamt på en central nivå.

Avfallsplanens syfte är bland annat att bidra till att avfallets påverkan och risker för hälsa, miljö och klimat minimeras. Avfallssektorn har länge arbetat med att minska spridningen av farliga ämnen. Energiåtervinning genom förbränning av avfall är ett sätt att fasa ut material som inte bör vara kvar i samhället. För att minska spridning av farliga ämnen och mikroplaster har kommunen sedan 2019 en kemikalieplan som är sammankopplad med kommunens miljö- och klimatprogram.

Kommunens övergripande mål inom klimatområdet är att det inte sker några nettoutsläpp av växthusgaser 2030. Det är en av kommunens största utmaningar och för att nå målet krävs en kraftsamling från hela samhället. Avfallssektorn har en mycket viktig roll att fylla, dels i hur vi behandlar det avfall som uppstår, dels hur vi förebygger avfall. Störst klimatnytta nås genom att förebygga avfall genom minskad konsumtion.

Materialåtervinning kan bidra till minskade utsläpp av växthusgaser. Utsläppen minskar eftersom de återvunna materialen ersätter jungfrulig råvara vid produktion. Analyser av vad som finns i påsarna för matavfall och restavfall visar att det finns bra potential att reducera klimatpåverkan från avfall från hushåll bara genom att avfallet sorteras rätt. 2018 skickade Södertälje cirka 14 000 ton restavfall till förbränning men cirka två tredjedelar av detta material borde ha sorterats ut till materialåtervinning. Det rör sig framförallt om matavfall som skulle ha lagts i separat påse och om förpackningar som borde ha lämnats för materialåtervinning. Rättssorterade avfallsfraktioner från hushållen kan ge minskade utsläpp som motsvarar cirka 1 % av Södertäljes totala klimatpåverkan.

Utöver att det finns direkta miljö- och klimatnyttor så finns det en pedagogisk vinning i att öka kunskapen och förståelsen för hur vår konsumtion och avfallshantering påverkar miljö och klimat.

Ekonomiska perspektiv

Södertälje befinner sig i en stark expansionsfas och närmar sig 100 000 invånare. Från kommunens perspektiv handlar ekonomisk hållbarhet om två faktorer; dels att kunna finansiera en bra välfärd som uppfyller kommuninvånarnas behov över tid utan att överträda vare sig sociala eller ekologiska ramar, dels hushålla med resurser. Det har länge funnits regler för kommuner gällande god ekonomisk hushållning vilket i huvudsak syftar till att varje generation ska bära sina ekonomiska kostnader. Ett perspektiv som behövs inkluderas och ta mera plats i diskussionerna är hur varje generation ska bära sina kostnader för förbrukning av naturresurser.

Mål och budget är kommunens viktigaste styrdokument. Det innehåller inriktningsmål, uppdrag, politisk plattform och budget för hela organisationen. I Mål och budget beskrivs hur kommunen använder sina ekonomiska resurser och vad nämnderna och bolagen ska arbeta med. Avfallsplanen kan bidra till att utveckla en resurseffektiv organisation i en vidare bemärkelse om den integreras starkare med mål- och budgetprocessen. Många kommuner använder just namnet mål och resursplan som namn för det vi i Södertälje kallar Mål och budget.

Ambitionen med denna avfallsplan att flytta fokus från avfallshantering till resurshantering, vilket kommer att bidra till god ekonomisk hushållning.

Många av åtgärdsaktiviteterna i handlingsplanen för 2021–2023 kan generera stora kostnadsbesparingar för kommunkoncernen men också för samhället i stort. Ett reellt hinder för genomförande är emellertid att kostnadsbesparingar och finansiering av åtgärdsaktiviteter inte alltid påverkar samma budget. Insatser för att utveckla insamlingen av grovavfall från hushållen bekostas av avfallstaxan medan fördelar från minskade kostnader för renhållning av illegalt tippat grovavfall från hushåll gynnar drabbade markägare i första hand. Det kräver en tydlighet kring finansieringsalternativ och hur åtgärdsaktiviteter ska finansieras annars finns en risk att målen i avfallsplanen inte uppnås. Både bolag och nämnder kan ha svårt att hitta finansiering inom sin ordinarie budget och det kan vara motiverat att titta på centrala investeringsmedel som kan stimulera bolag och nämnder att prioritera dessa aktiviteter.

”Ambitionen med denna avfallsplan att flytta fokus från avfallshantering till resurshantering, vilket kommer att bidra till god ekonomisk hushållning.”

”Men med god planering av insamlingsystem och kommunikation kring avfall och återvinning kan vi ta tillvara det spelrum som bjuds för att främja att människor känner sig inkluderade, har tillit till vår avfallshantering och samhället i stort.”

Sociala perspektiv

I samhället märks en utveckling mot större klyftor inom och mellan kommuner. Tydligt märks det mellan tre grupper; de som har mer eller mindre tid, de som har mer eller mindre pengar och de som har mer eller mindre kunskap om samhällets funktioner. Känslan av delaktighet och trygghet i samhället kan skilja sig stort mellan dessa grupper och förtroendet för kommunen och samhällsinstitutioner hänger ihop med dessa ökade klyftor. Inom avfallsbranschen blir detta tydligt då förtroende för insamlingsystemen och kommunen som myndighet starkt hänger ihop med hur mycket en person väljer att källsortera och engagera sig i frågor som berör avfallshantering.

Vad betyder det att avfallshanteringen ska främja social hållbarhet? En avfallshantering i världsklass kan inte bryta alla nyanser av ojämlikheter som finns i samhället, eller för den delen förhindra utanförskap och segregation. Men med god planering av insamlingsystem och kommunikation kring avfall och återvinning kan vi ta tillvara det spelrum som bjuds för att främja att människor känner sig inkluderade, har tillit till vår avfallshantering och samhället i stort. I ett socialt hållbart samhälle känner människor tillit och förtroende för varandra. Avfallsdumpning och nedskräpning kan ses som ett samhällsmisslyckande som delar samhällen i vi och dom – där det är dom andra som skräpar ned. Därför är det viktigt att arbeta med dessa frågor och inkludera de sociala konsekvenserna i problembilden och lösningarna.

När vi lyfter fram social hållbarhet som ett prioriterat område innebär det att vi vill utveckla sociala värden samtidigt när vi utvecklar exempelvis insamlingen av avfall. En kvartersnära eller mobil återvinningscentral är naturlig att betrakta som en samlingsplats för avfall. Men rätt utformad så blir den också en mötesplats mellan människor i ett område eller mellan utförare och kund. Att prioritera social hållbarhet öppnar upp för nya perspektiv och frågeställningar när vi utvecklar avfallsverksamheten. Är det till exempel en renhållningsarbetare eller en miljöpedagog vi ska prioritera till den verksamheten?

INGEN SKA LÄMNAS UTANFÖR

Målområde 1 – Hållbara städer och samhällen

Mål

En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen samtidigt som hälso- och miljöfarliga ämnen ska fasas ut.

Prioriteringar och vägen framåt

En omställning till ett resurseffektivt och cirkulärt samhälle kommer att kräva både tekniska och sociala innovationer. Kunskapsnivån måste höjas bland så väl individer som organisationer. För kommunkoncernens del är det viktigt att höja kunskapsnivån bland alla medarbetare så väl som att säkra tillgång till specialkompetens. Samhällsplanering är komplex och det finns behov av att skapa tydliga ramar för arbetet. Frågor kring hållbar resurshantering måste ta plats i centrala styrdokument. Tydliga ramar kan synliggöra målkonflikter och underlätta prioriteringar och samverkan. Kommunens översiktsplan behöver vara vägledande för effektiv markanvändning. Samutnyttjande av mark och lokaler behöver utvecklas. Dels för att mark är en begränsad resurs, dels för att minska resursanvändningen från byggnation och underhåll av vår bebyggelse. Vi har inte råd att ha mark och lokaler som inte utnyttjas effektivt. Nya affärsmodeller och samverkansformer kommer att efterfrågas. Det kommer att kräva utvecklad samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv. Vi behöver ta vara på synergier mellan digitalisering och cirkulär ekonomi.

Avgörande är att kommunen gör det lätt för invånare och företag att ta hållbara beslut. Tillgången och tillgängligheten till infrastruktur för återanvändning och återvinning måste utvecklas och prioriteras vid all typ av samhällsplanering. Det kan till exempel vara en möjlighet att lämna grovavfall där man bor utan att ha tillgång till bil. Där det finns regelverk som begränsar eller hindrar omställningen till en cirkulär ekonomi behöver kommunen bli mer aktiv i att synliggöra dessa utmaningar. Många regelverk bestäms på nationell- eller EU-nivå. I de fallen är det nödvändigt att kommunen lyfter frågor i samverkan med andra kommuner och nationella organisationer så som Sveriges Kommuner och Regioner.

Vägen mot ett cirkulärt samhälle kräver också avgiftning av kretslopp. Avfall med innehåll av hälso- och/eller miljöfarliga ämnen ska hanteras så att dessa ämnen i så hög grad som möjligt lämnar kretsloppet. Innehållet av föroreningar i avfall påverkar därför valet av behandlingsmetod. Kommunen behöver också bli bättre på att inkludera sociala perspektiv i stadsbyggnadsprocessen. Frågor som berör jämlikhet och tillgång till resurser är centrala. För att nå långsiktig hållbarhet måste det finnas en rättvis fördelning och tillgång till resurser.

DELMÅL 11•B

IMPLEMENTERA STRATEGIER FÖR INKLUDERING, RESURSEFFektivITET OCH KATASTROF-RISKREDUCERING

DELMÅL 11•3

INKLUDERANDE OCH HÅLLBAR URBANISERING

DELMÅL 11•6

MINSKA STÄDERS MILJÖPÅVERKAN

Målområde 2 – Hållbar konsumtion och produktion

Mål

Avfall och nedskräpning ska förebyggas och minska markant till 2030.

Nyckeltal

Nyckeltal 1: Kommunalt avfall från hushåll/invånare fördelat på de fraktioner där det finns relevanta och kvalitativa data.

Nyckeltal 2: Antal skräp/10m² i Södertälje centrum.

Prioriteringar och vägen framåt

Att förändra våra konsumtionsmönster och hur vi producerar våra produkter är en nyckelfråga för hållbar samhällsutveckling. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och samhällets nyttjande av naturresurser och ökade avfallsmängder måste brytas. Vi behöver inkludera ett livscykelperspektiv där konsumtion av varor från jungfruliga råvaror begränsas, avfall förebyggs och material cirkulerar. Idag genererar en Södertäljebo cirka 450 kg kommunalt avfall per år men samma konsumtion kräver också över 100 ton naturresurser i produktionsledet.

En prioriterad åtgärd är att börja kartlägga hur olika resursflöden ser ut i kommunen och vilka aktörer som har rådighet över att påverka de flödena. Inom kommunkoncernen behöver alla nämnder och bolag genomföra en kartläggning av sin konsumtion och identifiera betydande resursflöden inklusive användningen av engångsprodukter. Där det är motiverat behöver engångsprodukter fasas ut. Fördelarna kan vara många. Minskat resursutnyttjande, minskade kostnader för inköp och avfallshantering och erfarenheter visar att minskade avfallsmängder även kan bidra till ökad kvalitet i verksamheterna.

Kommunkoncernen behöver ta fram cirkulära inköp- och upphandlingskriterier. Utgångspunkten är att vi behöver styra inköp mot produkter som är tillverkade av material som är biobaserat, återanvänt eller återvunnet. Produkter vi köper in behöver vara enkla att reparera, möjliga att uppgradera och återanvända för att förlänga dess livscykel. Genom att arbeta aktivt med inköp och upphandling kan vi förebygga avfall i våra egna verksamheter men som en stor inköpare kan vi även påverka producenter direkt och indirekt genom att agera som ett föredöme för andra.

DELMÅL 12-1

IMPLEMENTERA DET TIOÅRIGA RAMVERKET FÖR HÅLLBARA KONSUMTIONS- OCH PRODUKTIONS-MÖNSTER

DELMÅL 12-5

MINSKA MÄNGDEN AVFALL MARKANT

DELMÅL 12-8

ÖKA ALLMÄNHETENS KUNSKAP OM HÅLLBARA LIVSSTILAR

Målområde 3 – Bekämpa klimatförändringarna

Mål

Klimatpåverkan från avfall och konsumtion av resurser ska minska markant till 2030.

Nyckeltal

Nyckeltal 1: Utsläpp av växthusgaser (CO₂e) från restavfall/invånare.

Nyckeltal 2: Reducering av utsläpp av växthusgaser (CO₂e) från materialåtervinning/invånare.

Prioriteringar och vägen framåt

Södertälje kommun har höga ambitioner att begränsa klimatpåverkan. Det övergripande målet för kommunen är att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser 2030. Avfallssektorns aktörer är viktiga i det omställningsarbete som måste genomföras och ambitionen är att avfallsplanen ska vara ett centralt styrdokument i det arbetet. Alla utsläpp av växthusgaser inom kommunen kommer inte kunna förebyggas fram till 2030. För att kunna nå målet om inga nettoutsläpp så behöver samhället där det går, utveckla metoder för att binda växthusgaser. Avfallssektorn är en av de sektorerna där det finns möjligheter att utveckla kolsänkor. Telge Återvinning beslutade 2019 att investera i en biokolanläggning som har kapacitet att förädla 6 000 ton biomassa per år till biokol vilket under samma period kan binda 3523 ton CO₂e. Flera sådana initiativ behöver utvecklas.

För att minska klimatpåverkan från avfall markant till 2030 behöver hushållen, företagen och övriga samhället involveras i genomförande av avfallsplanen. Insamlingsmetoder för avfall behöver utvecklas så att hushållen enklare kan lämna sitt avfall till återvinning och återanvändning. Bättre sorterade, det vill säga renare avfallsfraktioner är också en förutsättning för att kunna materialåtervinna mera. Bättre insamlingsmetoder kan bidra till renare avfallsfraktioner men det kommer också kräva ett aktivt kommunikationsarbete mot hushåll och andra grupper.

Det finns ett starkt samband mellan konsumtion och utsläpp av växthusgaser. Södertälje kommun behöver agera föredöme genom att ta fram klimatåtgärder som minskar konsumtionsbaserade utsläpp. Under handlingsprogrammet för 2021–2023 behöver kommunkoncernen starta upp åtgärdsaktiviteter som är kopplade till de prioriterade resursflöden som lyfts fram i avfallsplanen. Där ingår bland annat att ta fram en färdplan för minskad användning av jungfruliga råvaror och fossilplast.

Samverkan mellan högskola, näringsliv och offentlig sektor behöver vidareutvecklas. Vi behöver stimulera utvecklingen av industriella symbiosprocesser där avfall från en verksamhet blir en resurs och råvara för en annan bransch. Flera projekt är redan under genomförande inom jordbruk och livsmedelsindustrin i Södertälje och vi behöver sprida kunskap och goda exempel till andra branscher.

Prioriterade resursflöden

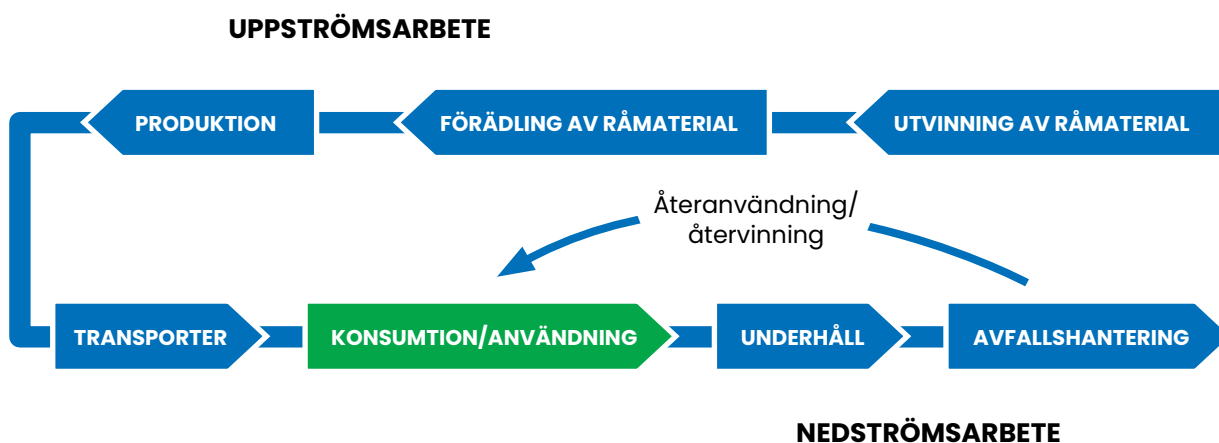

Södertälje behöver arbeta aktivt för att bli en resurseffektiv kommun som begränsar sitt ekologiska fotavtryck. Resurseffektivitet kan ses som överordnat cirkulation av resurser, även om båda bidrar till samma mål. Vi behöver producera och konsumera inom planetens gränser. Idag konsumerar vi långt mer materiella resurser än jorden hinner ge tillbaka. Med materiella resurser syftar vi på de resurser som vi konsumerar inklusive bland annat metaller, mineraler, jord, biomassa, vatten, jordbruksprodukter, fisk, kött, med mera.

I avfallsplanen lyfter vi fram prioriterade resursflöden. De ska fungera som stöd i arbetet med att prioritera åtgärder i arbetet med att förebygga avfall men också där vi behöver lägga extra resurser för att utveckla insamling och behandling av det avfall som uppstår. De prioriterade flödena och har valts ut för att de antingen genererar stora mängder avfall, tillgången till resursen är begränsad, eller för att konsumtionen har en stor miljö- och hälsopåverkan räknat ifrån det att varan produceras till att den blir avfall och behandlas.

För de prioriterade resursflödena behöver vi utveckla:

1. Strategier för att förebygga avfall inom respektive flöde (uppströmsarbete). För kommunkoncernen behöver åtgärdsaktiviteter tas fram av de nämnder och bolag som hanterar och har rådighet över dessa resursflöden.
2. Strategier för insamling och behandling av avfall inom respektive flöde (nedströmsarbete). Insamlingsystem behöver ha kapacitet att hantera de volymer som uppstår samt säkerställa att resurserna går till bästa möjliga behandlingsmetod i linje med avfallshierarkin. Det behöver vara lätt för invånare och företag att göra hållbara val i Södertälje.

Bygg- och rivningsavfall

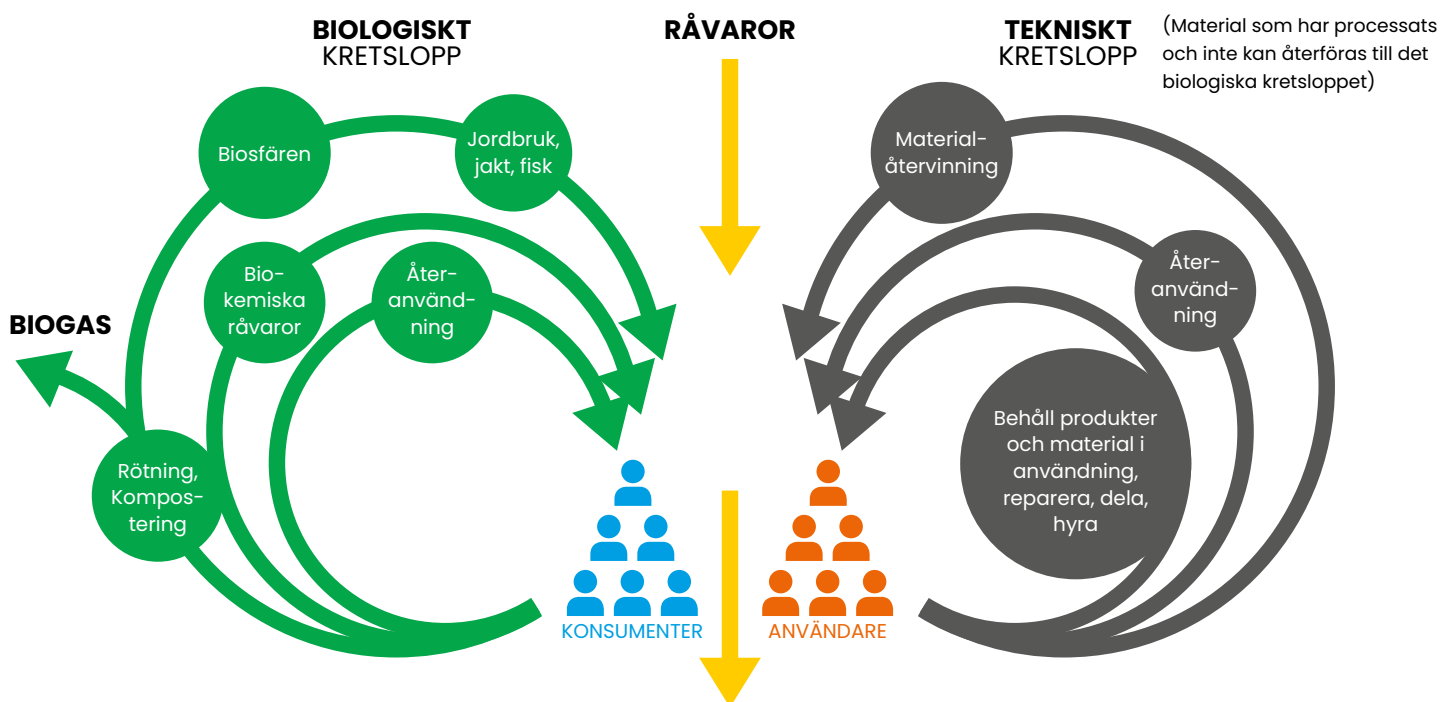
Byggsektorn är den delen av samhället som genererar mest avfall efter gruvsektorn. I EU:s avfallsdirektiv finns målet att 70 procent av det icke farliga bygg- och rivningsavfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas senast år 2020. Vi måste arbeta aktivt med att förebygga uppkomsten av avfall och inkludera frågorna redan i planeringsstadiet. Gör vi rätt från början kan vi minimera byggavfallet under så väl byggnation som förvaltning samt vid rivning. Vi behöver även utveckla nya insamlingsmetoder för det bygg- och rivningsavfall som uppstår. Vi behöver ställa om hanteringen av källsorterat bygg- och rivningsavfall för att harmonisera med kommunens utökade ansvar för detta till år 2023. Vid utformning av nya insamlingsystem för bygg- och rivningsavfall bör det undersökas om det kan finnas fördelar att behandla dem som två olika strömmar. Rivningsavfall är generellt av sämre kvalitet och kan även innehålla farliga ämnen som vi inte vill ha kvar i samhället.

Rivningsavfall kan innehålla farliga ämnen som vi inte vill ha kvar i samhället.

Mat och livsmedel

Idag räknar man med att en tredjedel av all mat som produceras i världen slängs. Det är inte hållbart vare sig utifrån att produktion och konsumtion av livsmedel har stor påverkan på miljön och klimatet eller utifrån ett etiskt perspektiv, då hunger är en av de främsta dödsorsakerna i världen. Att förebygga matavfall och matsvinn är därför av högsta prioritet. Södertälje samlar in matavfall som idag rötas till biogas, men för att minska miljö- och klimatpåverkan är det mer effektivt att förebygga matavfallet än att röta det. Från det matavfall som uppstår är det viktigt att ta tillvara på både energi och växtnäringssämnen. Fosfor är en ändlig resurs och är ett av de näringsämnen som behöver återföras till kretsloppet. Södertälje har en ambition att bli en nod för hållbara livsmedel och vidareutveckla ett ekologiskt bärkraftigt jordbruk där man tar tillvara på alla resurser. En central del i det arbetet är att minska matsvinnet markant längs hela livsmedelskedjan och det kommer kräva nya lösningar och nya samarbeten.

Minimera läckage men ta vara på energi och värme.

Konsumtionen av små hushållsapparater och IT- och telekomprodukter ökar till antalet i samhället och störst miljönytta finns där man kan avstyra konsumtion.

Elektronik

Elektroniska produkter innehåller många farliga ämnen som är skadliga för miljön och även för människors hälsa. Konsumtionen av små hushållsapparater och IT- och telekomprodukter ökar till antalet i samhället och störst miljönytta finns där man kan avstyra konsumtion. Att begränsa konsumtionen är ofta inte möjligt eller alltid önskvärt då digitaliseringen även har mycket goda förutsättningar att bidra till ett hållbart resursutnyttjande. Andra strategier för ökad resurseffektivitet är att förlänga livslängden genom förbättrad kvalitet, återanvändning och reparation. Ett effektivt verktyg är att ställa krav vid inköp och upphandling. För det elektronikavfall som uppstår måste insamlingssystemen utvecklas och bli mera tillgängligt för konsumenter. För elektronikavfall finns så kallat producentansvar, vilket innebär att producenterna ska se till att det finns ett fungerande insamlingssystem för all elektronik som sätts på marknaden. Kommunen har trots det en viktig roll att fylla, kommunens informationsansvar och tillsynsansvar är viktiga delar som måste fungera över tid och med kontinuitet.

Farligt avfall

Farligt avfall är avfall som innehåller ämnen som är särskilt farliga för människa och miljö. De största mängderna farligt avfall består av förorenade jordmassor men både verksamheter och hushåll genererar också stora mängder farligt avfall. Det led i avfallskedjan där det erfarenhetsmässigt uppstår felaktigheter i hanteringen är vid källan, det vill säga i den verksamhet eller det hushåll där det farliga avfallet uppkommer. Tre viktiga delar att följa upp och utveckla kontinuerligt är insamlingssystem, information till hushåll och verksamheter, samt operativ tillsyn enligt miljöbalken. Oseriösa verksamheter som inte hanterar avfall enligt miljöbalkens regler rör sig ofta över kommungränser och myndighets-samverkan med samordnad tillsyn behöver stärkas för att motverka dessa problem.

Foto: Telge

Rullande återvinning av farligt avfall.

Textil

Miljö- och klimatpåverkan från produktion och konsumtion av textilier är omfattande. Störst påverkan kommer vanligen från själva produktionen som är resurskrävande inom flera områden såsom råvaror, vatten, energi och kemikalier. Produktionen ger också utsläpp till luft, mark och vatten. Idag går stora mängder textilier till energiåtervinning istället för till materialåtervinning eller återanvändning, vilket ur miljösynpunkt är resursslöseri. Fram till idag har insamlingen av textilier i stort sett hant-rats av frivilligorganisationer vilka även om de gjort ett omfattande och bra jobb inte haft resurser eller rådighet att utveckla insamlings- och behandlingsmetoder för bästa samhälls- och miljönytta. Kommunen behöver ta en aktiv roll i samverkan med andra aktörer och utveckla insamlingssystem av kläder och textilier. I det förebyggande arbetet behöver kommunkoncernen stödja aktiviteter som riktas mot konsument-led och våra attityder och beteenden kopplade till konsumtion av kläder och textilier.

Textilproduktionen har stor miljö- och klimat-påverkan och är resurskrävande inom flera områden.

Fossil plast

Plast är ett av fem prioriterade områden i EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi. EU:s plaststrategi föreslår åtgärder för bland annat material-återvinning, nedskräpning och cirkulära system. Både biobaserad och fossila plaster innebär problematik när de bryts ner till mikroplaster i naturen. Kommunkoncernen behöver ta fram en färdplan för hållbar plastanvändning där en övergång mot biobaserad och återvunnen rå-vara prioriteras samt där onödig konsumtion av plast förebyggs. Som en stor inköpare måste kommunkoncernen genom inköp och upphandling också ta ansvar och verka för att produkter med plast som köps in ska vara lätt att materialåtervinna. Hela kommunkoncernen behöver generellt se över sin användning av engångsprodukter men specifikt de som är tillverkade av fossilplast. I insamlingsledet behöver vi bli bättre på att källsortera ut plast för återvinning. Klimatpåverkan från hushållens fel-sorterade plastförpackningar i Södertälje är idag cirka 2000 ton CO₂/år. För avfallskollektivet är det även en kostnad att skicka avfall till för-bränning medan materialåtervinning av förpackningar är en intäkt.

Kritiska råmaterial

Alla råvaror, även om de inte klassas som kritiska, är viktiga. EU har tagit fram en lista med 27 material (Critical Raw materials, CRM 27) som be-döms som kritiska för välfärden och vårt samhälle. Två kriterier används för att välja ut materialen: ekonomisk betydelse och tillgång. Material som EU bedömer som kritiska 2017 är: antimon, baryt, beryllium, borater, kobolt, koks, flusspat, fosfatmineral, fosfor, gallium, germanium, grafit, hafnium, helium, indium, magnesium, naturgummi, niob, platinagruppens metaller (PGE), lätta sällsynta jordartsmetaller (LREE), tunga sällsynta jordarts-metaller (HREE), tantal, skandium, kisel (silicon metal), vanadin, vismut och volfram. Cirkulär användning av CRM 27 är prioriterat och i ett första skede behöver kommunkoncernen fokusera på kunskapsinhämtning och öka medvetenheten om potentiella risker kring bristande råvaru-försörjning.

27

kritiska råmaterial för välfärden och vårt samhälle.

Styrmedel och strategier

Under framtagande av avfallsplanen har prioriterade styrmedel och strategier som är viktiga för att nå uppsatta mål i avfallsplanen identifierats. De ger en inriktning och bra grund för aktiviteter i handlingsplaner och kontorens och bolagens årliga verksamhetsplaner. I den årliga uppföljningen av avfallsplanen ska prioriterade strategier för genomförande följas upp.

Resursförbrukningen i Södertälje kommun påverkas av vilket serviceutbud det finns.

Fysisk planering

För att långsiktigt minska samhällets resursförbrukning är det viktigt att lyfta in ett uppströmsarbete (förebyggande åtgärder) och nedströmsarbete (avfallshantering) tidigt i all samhällsplanering. Dels handlar det om att avsätta mark och lokaler för avfall, återvinning och återbruk. Transportbehov bestäms i hög grad av avståndet mellan bostäder, arbetsplatser, handel och infrastrukturen för avfallshantering. En bristfällig planerad infrastruktur gör att miljövinster, från till exempel återvinning, kan ätas upp av långa transporter. Resursförbrukningen i Södertälje kommun påverkas i grunden också av vilket serviceutbud det finns. Därför är det viktigt att samhällsplanering och näringslivsutveckling går hand i hand så att företag med cirkulära affärsmodeller kan etablera sig i kommunen. Fysisk planering kan behöva samordnas med andra styrmedel för att få önskad effekt. Avgiftsfri pendlarparkering är ett exempel där fysisk planering tillsammans med ekonomiska incitament styr mot uppsatta mål.

Tillsyn

Tillsynsmyndigheterna har rådighet att driva frågan om förebyggande av avfall vid tillståndsgivning och tillsyn. Miljöbalken ger möjligheter att inkludera frågor om mängder och farligheten hos avfallet och stöd finns i bland annat i de allmänna hänsynsreglerna. 2 kapitlet 5 § säger att *"alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd skall hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till att förebygga avfall samt öka återanvändning och återvinning."* Plan- och bygglagens bestämmelser om tillsyn och kontroll vid rivningsåtgärder syftar till ett lämpligt omhändertagande av farligt avfall samt till att ge förutsättningar för ökad återanvändning och återvinning av rivningsavfall. Tillsyn kan även ses som ett kostnadseffektivt verktyg för att förebygga avfall då tillsynsavgifter betalas av den verksamheten som genererar avfall och där tillsynen sker.

Lagar och regler

Inom nuvarande regelverk finns det möjlighet att hantera många av de utmaningar vi har kopplade till avfallsplanen inklusive att förebygga avfall och nedskräpning. Miljöbalken, renhållningsföreskrifter, brottsbalken, plan- och bygglagen, samt lokala ordningsföreskrifter är några exempel på lagar och regler som ger samhället möjlighet att hantera många av dessa utmaningar. Vi ska stärka arbetet för att ta tillvara den möjligheten. En viktig del i detta arbete är en fungerande samverkan inom våra egna

Foto: Tomas Thernström

Bostadsnära insamling av tidningar och förpackningar.

organisationer men också med andra myndigheter och övriga samhället. Renhållningsföreskrifterna är ett viktigt styrmedel för den kommunala avfallshanteringen och i samband med antagande av den nya avfallsplanen uppdateras renhållningsföreskrifterna med flera förtydliganden. Avfallsbranschen är idag under kontinuerlig utveckling vilket kräver att förvaltningen ser över renhållningsföreskrifterna och andra riktlinjer kring avfallshandling regelbundet.

Ekonomi

Ekonomiska styrmedel ska användas för att styra våra handlingar i mer miljövänlig och hållbar riktning. Avfallstaxan är miljöstyrande och är uppbyggd så att återanvändning, återvinning och effektiva transporter främjas. Ekonomiska styrmedel kan även vara avgifter, bidrag, depositioner med mera. De styrmedel som uppfyller kriteriet om kostnadseffektivitet ska prioriteras, det vill säga att målen kan nås med minsta möjliga kostnad. Tillsynsavgift är exempel på en avgift och angående bidrag kan det till exempel vara att ställa specifika krav kring resurs- och avfallshandling vid ansökan av ett bidrag.

Inköp och upphandling

Ett avfallsförebyggande perspektiv vid inköp och upphandling handlar bland annat om att ställa rätt frågor tidigt i planerings- och inköpsprocessen; kan inköp minskas eller undvikas? Kan produkter lånas, hyras eller kan funktionen snarare än produkten upphandlas? Genom att arbeta strategiskt med inköp och upphandling kan kommunen använda sina resurser mer effektivt och nå uppsatta mål i avfallsplanen. Arbetet behöver omfatta hela inköpsprocessen från behovsanalys till uppföljning och förvaltning av avtal. Enskilda verksamheter har idag varken kompetens eller tid för att flytta fram positionerna i den omfattningen som behövs. För att kunna ställa verkningfulla krav och att följa upp dessa finns det behov av att utveckla nya metoder och processer, ett arbete som kommunen måste leda.

Information och kommunikation

Informations- och kommunikationsarbetet är centralt för att kunna nå målen i avfallsplanen och det kommer att krävas beteendeförändringar hos både individer och verksamheter i kommunen. Informationsansvar måste definieras tydligare och följas upp bättre. En del informationsarbete finansieras av avfallstaxan medan andra insatser måste finansieras genom skattemedel. Tillgång till information om hur insamling av avfall ska ske är till exempel en förutsättning för att människor ska kunna hantera sitt avfall korrekt. Från ett socialt perspektiv är det viktigt att alla Södertäljebor får ta del av informationen och att vi bygger kommunikationen på mottagarnas villkor så att de kan ta den till sig. Informationen har ofta bra förutsättningar att vara effektiv när den är ett komplement till andra styrmedel.

Digitalisering och innovation

Samhällets förbrukning av naturresurser är idag ohållbar och digital teknik kommer att vara en nödvändighet för effektivisering och optimering av verksamheter som i framtiden behöver förbruka markant färre resurser. Smarta sensorer och så kallad Internet of Things (IoT) är en teknik som möjliggör kartläggning av avfalls- och materialflöden. Sensorer kopplas upp på nätet och delar till exempel information om fyllnadsgrad i avfallskärl eller när kärlet behöver tömmas. Det kan bidra till effektivare logistik och nya sätt att kommunicera mot de som genererar avfall. Att kunna mäta avfallsmängder vid källan måste ses som prioriterat för hela avfallsbranschen. Utvecklingen går fort och ett första steg är att utveckla en digital mognad i verksamheten. Det kan betyda att man behöver bryta upp gamla mönster och skapa tvärsektoriella samarbeten som kan omsätta nya kunskaper till smarta och effektiva lösningar. En del i det arbetet är att tillgängliggöra data för fler användare och där regelverk tillåter bör data vara så kallad öppen data som är fritt tillgänglig för alla.

IoT

Smarta sensorer och så kallad Internet of Things (IoT) är en teknik som möjliggör kartläggning av avfalls- och materialflöden.

Handlingsplaner

I avfallsplanen finns tre övergripande målområden med tillhörande mål som ska gälla fram till 2030. Utvecklingsarbetet som behöver genomföras fram till 2030 är mycket omfattande och arbetet kommer att kräva engagemang från hela kommunorganisationen. För att hålla den processen levande kommer handlingsplaner med aktiviteter tas fram med högst tre års mellanrum. Vägen framåt är en lärande process och vi vet inte idag vilka åtgärder som är mest relevanta under kommande planperioder fram till 2030. Det här upplägget för avfallsplanen ger oss möjligheter att göra rätt prioriteringar för stunden.

Handlingsplanerna ska utgå ifrån de tre målområdena och de ska innehålla beskrivningar av aktiviteter inklusive ansvarig organisation, tidplan, typ av finansiering, förväntat resultat samt metod för uppföljning. Arbetet med handlingsplanerna leds av en koncernövergripande arbetsgrupp med fast representation från kommunstyrelsens kontor, samhällsbyggnadskontoret, miljökontoret och Telge Återvinning. Samhällsbyggnadskontoret är sammankallande för arbetsgruppen och gruppen ska sträva efter att få en bred förankring av nya handlingsplaner med tillhörande aktiviteter. Förslag till nya handlingsplaner ska tas fram i samband med arbetet med mål och budget. Nya handlingsplaner antas av kommunfullmäktige.

Aktiviteter som lyfts in i handlingsplaner ska prioriterats utifrån följande perspektiv;

- Är strategiskt viktiga för Södertälje
- Är av övergripande karaktär
- Har någon typ av komplexitet som gör att aktiviteten riskerar att utebli om den inte lyfts in i planen, till exempel betydande samverkan eller otydligt ansvar
- Inte hanteras i något annat styrdokument

Utöver aktiviteter i handlingsplanerna så har alla nämnder och bolag ett eget ansvar att identifiera kostnadseffektiva åtgärder för sin egen verksamhet. En annan viktig del är verksamhetsutveckling och arbetet med ständiga förbättringar. Även om stora och strukturella aktiviteter som lyfts fram i handlingsplanerna är viktiga så är alla små förbättringar som görs i den dagliga verksamheten grundläggande att genomföra.

”Utöver aktiviteter i handlingsplanerna så har alla nämnder och bolag ett eget ansvar att identifiera kostnadseffektiva åtgärder för sin egen verksamhet.”

Förslag till nya handlingsplaner ska tas fram i samband med arbetet med mål och budget.

Kommunikation

Kommunikation kan vara ett effektivt styrmedel, framförallt som stöd till andra aktiviteter. För avfallsplanens genomförande är det viktigt att kommunikation integreras i alla aktiviteter. Ibland kan det vara små insatser medan andra aktiviteter kommer att kräva omfattande kommunikationsinsatser.

Ett effektivt kommunikationsarbete kräver tydliga målgrupper. Det kan finnas olika målgrupper för olika aktiviteter men på ett övergripande plan finns det tre centrala målgrupper som är prioriterade. Södertäljes medborgare är kommunens främsta målgrupp. De måste ges tillgång till information som är relevant, tydlig och korrekt. Vår kommunikation behöver också bjuda in till diskussion och möjligheter att påverka. Kommunens medarbetare ska vara dragloket i genomförande av planen och de behöver inte bara känna till innehållet i planen utan de behöver också viljan och kunskapen att genomföra planen. Barn och ungdomar är prioriterade målgrupper för Södertälje kommun. Det är viktigt att barn och ungdomar engageras i genomförande av avfallsplanen. Kan vi nå ut till alla barn och ungdomar så kan vi på sikt ha nått ut till alla invånare som bor kvar i kommunen från att de var barn.

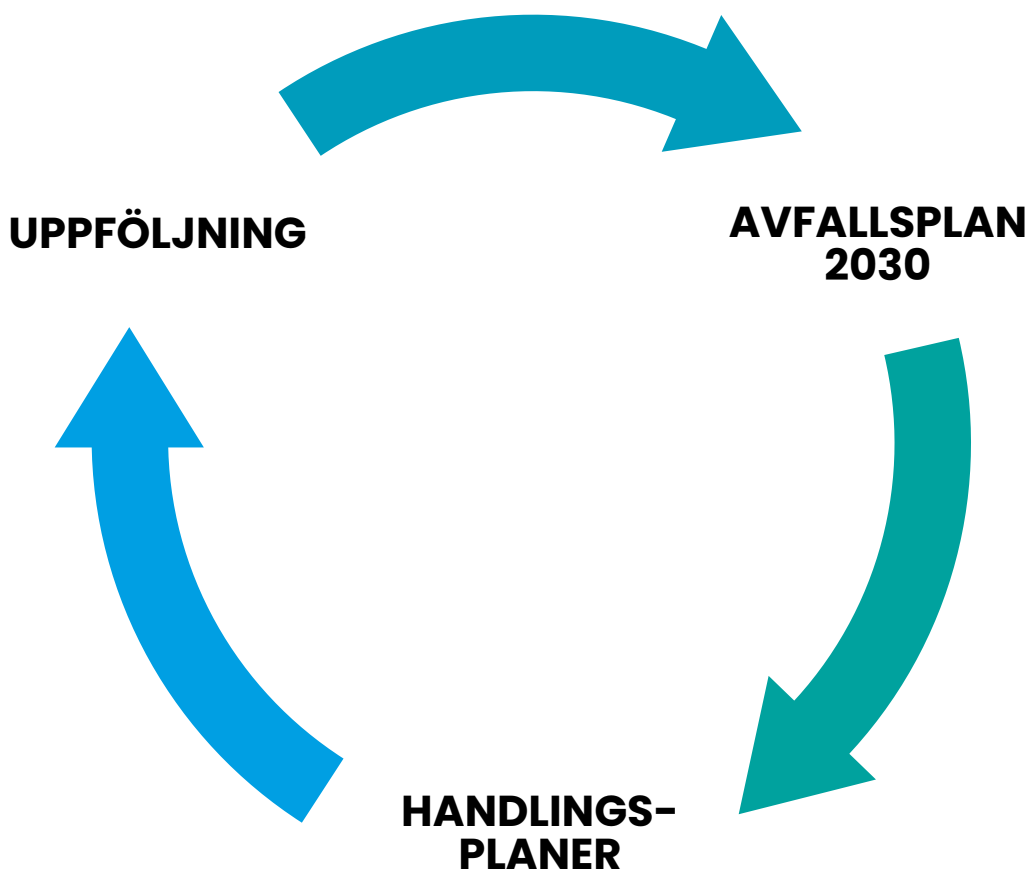
Principer för kommunikation

- Där kommunen har ett tydligt informationsansvar, från till exempel avfallsföreskrifter, ska det följas upp hur vi lever upp till det ansvaret
- Vi ska sträva efter att lyfta miljömässigt perspektiv, sociala perspektiv och ekonomiskt perspektiv i vår kommunikation
- Vi ska sträva efter att utveckla kommunikation som involverar mottagaren
- Vi ska sträva efter att kommunicera på mottagarens villkor

Foto: Pontus Orre

En tydlig och enhetlig kommunikation är inkluderande

Uppföljning

Avfallsplanen sträcker sig till 2030 och handlingsplanerna med aktiviteter uppdateras med högst tre års mellanrum. Avfallsplanen följs upp årligen av tekniska nämnden och dess aktualitet prövas vart fjärde år av kommunfullmäktige. I den årliga uppföljningen ska det finnas en övergripande analys och diskussion kring målområde 1–3 samt hur kommunen arbetar med strategier och prioriterade resursflöden. Utöver det ska aktiviteter i handlingsplaner följas upp och redovisas både kvalitativt och kvantitativt där det går. Den kvalitativa uppföljningen ska ge en fördjupad bild av målområdet och dess utmaningar. Centrala frågor som bör beskrivas är om det finns ett långsiktigt och strukturerat arbete, hur samverkan ser ut, samt om åtgärder är i proportion mot övergripande mål. Uppföljningen kan efterhand kompletteras med flera nyckeltal när relevanta och kvalitativa data finns att tillgå.

Tekniska nämnden är samordningsansvar för uppföljning av avfallsplanen och tillhörande handlingsplaner. Nämnder och bolag som är ansvariga för aktiviteter i handlingsplan ansvarar också för uppföljning av sina aktiviteter och de ska även stödja Tekniska nämnden i sitt samordningsansvar. Uppföljningen ska vara genomförd under kvartal 1 varje år, för att kunna samordnas med mål- och budgetprocessen och framtagande av nya handlingsplaner.

Hållbara städer och samhällen

Mål

En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen samtidigt som hälso- och miljöfarliga ämnen ska fasas ut.

Uppföljning

Uppföljning av målområdet sker genom en kvalitativ uppföljning då bra nyckeltal saknas på övergripande nivå. I uppföljningen bör det beskrivas hur vi arbetar med prioriterade resursflöden och utpekade strategier.

I framtagande av nästa översiktsplan ska det följas upp hur avfallsplanen integreras i översiktsplanen.

Hållbar konsumtion och produktion

Mål

Avfall och nedskräpning ska förebyggas och minska markant till 2030.

Nyckeltal 1: Kommunalt avfall från hushåll/invånare fördelat på de fraktioner där det finns relevanta och kvalitativa data.

Nyckeltal 2: Antal skräp/10m² i Södertälje centrum.

Foto: Södertälje kommun

Att förändra våra konsumtionsmönster och hur vi producerar våra produkter är en nyckelfråga för hållbar samhällsutveckling.

Bekämpa klimatförändringarna

I den årliga uppföljningen ska ett klimatbokslut redovisas. Syftet med ett klimatbokslut är att det ska utgöra underlag till uppföljning av kommunens övergripande mål om minskad klimatpåverkan. Klimatbokslutet utgör även ett viktigt stöd vid utvärdering av mål och åtgärder utifrån vilka utsläppseffekter de kan ha samt vilka konsekvenser de har från ett systemperspektiv. Idag saknas klara riktlinjer för hur avfallssektorn bör definiera systemgränser för ett klimatbokslutet. Att definiera systemgränser kommer att bli ett första steg i utvecklingsarbetet för ett klimatbokslut.

Det finns en praktisk sida där vi vill eftersträva enkelhet så att arbetet blir genomförbart, men det finns också en andra sida där vi vill fånga upp de systemeffekter som uppstår på grund av de val vi gör i arbetet med avfallsplanen. Klimatbokslutet bör därför utgå från ett konsekvensperspektiv, där vi får en förståelse för vilka konsekvenser olika aktiviteter i avfallssektorn ger upphov till. Bokför vi bara avfallssektorns utsläpp utifrån tillförda utsläpp i Södertälje så missar vi konsekvenser som sker utanför vårt geografiska område. Exempelvis, ökad återvinning av plastförpackningar ger minskad mängd plast i restavfallet vilket bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser på grund av att vi materialåtervinner plasten istället för att energiåtervinna den. Med en bokföringsprincip redovisas dessa utsläppsminskningar i Linköping där våra hushållssopor lämnas för energiåtervinning idag (2020), vilket visar att klimateffekter inte alltid sker inom kommunens gränser.

Vi har valt att börja följa upp målområdet med nyckeltal där det finns relativt bra data från insamling och återvinning. Flera nyckeltal kommer inkluderas i klimatbokslutet om de bedöms vara relevanta. Klimatbokslut ska integreras och samordnas med uppföljningen av miljö- och klimatprogrammet.

Mål

Klimatpåverkan från avfall och konsumtion av resurser ska minska markant till 2030.

Nyckeltal 1: Utsläpp av växthusgaser (CO₂e) från restavfall/invånare.

Nyckeltal 2: Reducering av utsläpp av växthusgaser (CO₂e) från materialåtervinning/invånare.

(Fraktionstyper som ingår i nyckeltal 2: Glasförpackningar, plastförpackningar, metallförpackningar, pappersförpackningar, tidningar och matavfall till biogasproduktion)

Ordlista

Agenda 2030 och de globala målen:

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling är en agenda för världens länder att förverkliga hållbar utveckling.

Avfall:

Varje föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med, avser att göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med (miljöbalken 15 kap).

Avfallsföreskrifter:

Kommunens regelverk för avfallshantering.

Avfallstaxa:

Avgift som kommunen tar ut för att finansiera hantering av det avfall som kommunen ansvarar för enligt miljöbalken.

Avfallstrappan (avfallshierarkin):

Prioriteringsordning som visar i vilken ordning olika behandlingsmetoder för avfall bör användas för att minimera miljöpåverkan. Avfallshierarkin regleras i ramdirektivet om avfall och är implementerad i svensk lagstiftning genom olika bestämmelser i miljölagstiftningen.

Biokolanläggning:

En ny anläggning för tillverkning av biokol. Biokol framställs genom upphettning av biomassa i en syrefattig miljö. Biokol binder koldioxid under lång tid och när det används som jordförbättring bidrar det till att minska förekomsten av koldioxid i atmosfären.

Cirkulär ekonomi:

I en cirkulär ekonomi behålls resurserna i samhällets kretslopp istället för att bli avfall.

CRM 27:

EU har tagit fram en lista med 27 material som bedöms som kritiska för välfärden i Europa. Två kriterier används för att välja ut materialen: ekonomisk betydelse och tillgång.

Deponi:

Upplagsplats för avfall (se 5 § avfallsförordningen).

Ekologiskt fotavtryck:

Är ett mått på mängden resurser som en enhet (människa, företag, kommun)förbrukar. Begreppet beskriver hur stor ekologisk yta som

krävs för att producera och hantera avfall och utsläpp i miljön.

Energiåtervinning:

Tillvaratagande av el/värme som alstras i en anläggning för avfallsförbränning eller av gas från organiska ämnen, till exempel i en rötningsanläggning eller på en deponi.

Farligt avfall:

Avfall som har egenskaper som kan vara skadliga för människor eller miljön. Exempel på farliga egenskaper är: giftigt, cancerframkallande, frätande, fosterskadande, ekotoxiskt, smittförande eller brandfarligt.

Förebygga avfall:

Åtgärder som vidtas innan ett material eller en produkt blivit avfall.

Grovavfall:

Avfall från hushåll som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl.

Industriell/cirkulär symbios:

Är ett sätt att samverka där företag i innovativa samarbeten hittar möjligheter att använda avfall från en bransch som råmaterial i en annan bransch.

Jungfruligt material/råvara:

Ett jungfruligt material är ett material som aldrig tidigare har använts, utvecklats eller bearbetats.

Kommunalt avfall:

Avfall från hushåll och sådant från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll. (fullständig def. enligt 15 kap. §3 miljöbalken). Ersätter tidigare begreppet Hushållsavfall.

Kommunkoncern:

Alla kommunala kontor samt alla kommunalt ägda bolag.

Källsortering:

Sortering eller separering av avfall på samma plats där avfallet uppkommit, till exempel i hushållet.

Kärl- och säckavfall:

Det kommunala avfallet som får läggas i säck och kärl, dvs matavfall och restavfall.

Matavfall:

Biologiskt nedbrytbart avfall som består av livsmedel eller som uppstår i samband med hantering av livsmedel.

Materialåtervinning:

En avfallshantering som innebär att avfallet kommer till nytta som ersättning för annat material eller förbereds för att komma till sådan nytta.

Matsvinn:

Onödigt matavfall som egentligen skulle kunnat konsumeras.

Mål och budget:

Är kommunens viktigaste styrdokument. Där fastställs kommunens övergripande mål, skattesats, olika taxor och avgifter samt hur kommunens resurser ska fördelas.

Nedströmsarbete:

Innebär åtgärder som genomförs när en produkt redan blivit avfall. Det kan vara aktiviteter som påverkar insamlings- och behandlingsmetoder.

Nettoutsläpp av växthusgaser:

Det betyder att utsläpp kopplade till avgränsat område (Södertälje) kompenseras med insatser för att motverka eller binda utsläpp i motsvarande mängd.

Producentansvar:

Skyldighet för producenter att se till att avfall samlas in, transporteras bort, återvinns, återanvänds eller bortskaffas på ett sätt som kan krävas för en miljö- och hälsomässigt godtagbar avfallshantering.

Renhållningsordning:

Kommunens avfallsplan och avfallsföreskrifter utgör tillsammans kommunens renhållningsordning.

Restavfall:

Den vanliga soppåsen där hushållen lägger det avfall som blir kvar när matavfall, förpackningar, tidningar och farligt avfall sorterats ut.

Resurseffektivitet:

Handlar om att utnyttja resurser så väl som möjligt över hela deras livslängd. Det kräver att vi använder dessa resurser på ett hållbart sätt, inom planetens långsiktiga gränser.

Resurser:

Är alla resurser som tillförs vår ekonomi – metaller, mineraler, bränslen, fisk, timmer, vatten, jord, ren luft etcetera.

Social konsekvensanalys:

En metod att lyfta och synliggöra sociala frågor. I avfallsplanen har vi tittat på de sociala dimensionerna kopplat till avfalls- och resurshantering.

Uppströmsarbete:

Innebär åtgärder för att motverka avfall och miljöföroreningar redan vid källan så att dessa aldrig uppstår. Det kan vara aktiviteter som påverkar produktion eller användning av en produkt.

Växthusgaser:

Är naturliga och konstgjorda gaser som utgör grunden till växthuseffekten.

Återanvändning:

En åtgärd som innebär att en produkt eller komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för.

Återvinning:

Avfallshantering som innebär att avfallet kommer till nytta som ersättning för annat material. Hit räknas materialåtervinning, det vill säga att avfallsmaterial upparbetas till nya produkter eller material. Till återvinning räknas även biologisk behandling av matavfall och annat biologiskt avfall genom kompostering eller rötning om näringsämnen återförs i kretslopp.

Återvinningscentral:

Större bemannad insamlingsplats för framförallt hushållens grovavfall, farliga avfall och trädgårdsavfall. I Södertälje finns Returen och Tveta.

Återvinningsstation:

Obemannad insamlingsplats för förpackningar och tidningar.

Bilagor

Till avfallsplanen finns 12 bilagor som ger bakgrundsinformation men även blickar framåt. Avfallsplanen och bilagorna finns på www.sodertalje.se

Bilaga 1 – Handlingsplan 2021–2023

Bilaga 2 – Nulägesbeskrivning

Bilaga 3 – Avfallsanläggningar

Bilaga 4 – Nedlagda deponier

Bilaga 5 – Lagstiftning, mål och åtaganden

Bilaga 6 – Miljöbedömning

Bilaga 7 – Klimatanalys

Bilaga 8 – Social konsekvensanalys

Bilaga 9 – Uppföljning av avfallsplan 2015–2020

Bilaga 10 – Nedskräpning och avfallsdumpning

Bilaga 11 – Avfallsprognos 2030 och fysisk planering

Bilaga 12 – Samrådsredogörelse

En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen.

Samhällsbyggnadskontoret

Besök: Stadshuset, Nyköpingsvägen 26, Södertälje

Tel: 08-523 010 00 (Kontaktcenter)

E-post: info@sodertalje.se

www.sodertalje.se